

Бабай Людмила Володимирівна
старший викладач кафедри європейських мов ДБТУ
e-mail: Lydmila_babay@ukr.net

МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ГУМАНІТАРИСТИКИ

Важливим елементом гуманітаристики є внутрішній світ людини. Гуманітаристика доволі складна наука для нефахівців. Не кожен читач має насагу для того, щоб з'ясувати суть складних мовознавчих понять і термінів. Метою науково-популярної літератури є заохочення читача до ознайомлення зі статтями чи книжками. Науково-популярний текст має бути захопливий. Сучасна гуманітаристика не може самостійно існувати, вона взаємодіє з іншими науками. Українська гуманітаристика – це історія, філософія, лінгвістика, культурологія, мистецтвознавство тощо. Тексти мають простий і прозорий стиль викладу, що базується на правдивих фактах та джерелах. Така література сприяє підвищенню загального рівня знань. Гуманітарні науки розвиваються й удосконалюються трансформуючись і пристосовуючись до сучасних культурних викликів. Сучасна українська гуманітаристика активно розвивається. Цьому сприяють видання гуманітарного напрямку науки.

Підготовка фахівців заснована на комплексному підході, що включає дисципліни загального й професійного напрямку. Важливим елементом освіти є завдання формувати свідомого громадянина, розуміння важливості історичної пам'яті, вплив на культурні та ціннісні установки суспільства. Викладання в профільній школі дисциплін суспільствознавчого циклу вимагають звернення до актуальних, назрілих проблем переосмислення минулого, аналізу болісних подій. Знання основних концепцій дозволяє здобувачам компетентно аналізувати суспільні процеси минулого й сьогодення, формувати громадянську ідентичність. В останні десятиліття зацікавлення суспільства науковими знаннями безупинно зростає. Вільний доступ до інтернету створює умови для швидкого поширення досягнень науковців серед широкого загалу. Створювати науковий контент, використовувати для його поширення

популярні інформаційні канали, поступово формувати свою цільову аудиторію. Науково-популярні публікації – дуже зручний, універсальний формат, щоб зацікавлювати, мотивувати, залучати, розширювати аудиторію. Зростання доступності наукових матеріалів надає можливість удосконалювати наукову мову з метою зацікавлення потенційного читача. Об'єктом особливої уваги стало оновлення репертуару мовностильових засобів, які б сприяли легшому та швидшому сприйняттю поданих матеріалів.

Сучасний етап розвитку гуманітаристики пов'язаний із відновленням незалежності України. Це дозволило усвідомити, що Україна є невід'ємною частиною соціокультурного простору Європи і в ментальності українського народу європейські цінності. Менталітет великих груп – це явище розумового порядку. Менталітет це – соціальна спільність, духовне життя й світосприймання, відповідні стереотипи поведінки, діяльності, способи життя різноманітних соціальних груп [1]. Необхідність наукового осмислення менталітету загалом, і українського зокрема, на перехресті різних дисциплін, що виявляють предметне зацікавлення тими чи іншими відтінками ментальності, зумовлюється домінуючою тенденцією розвитку знань на засадах інтеграції та синтезу з метою отримання нового, цілісного знання [2]. Отже, новітня гуманітаристика надає пріоритет теоретико-методологічному дослідженню ментальності, оновленню методів пізнання та удосконаленню наукового апарату. Все це дозволило сформулювати наукове визначення менталітету як способу мислення і світосприйняття, історично укоріненого у свідомість, традиції, побут, звичаї багатьма поколіннями людей, втіленого у їхній поведінці та діяльності в усіх сферах суспільного життя. Близьке до цього визначення подає «Філософський словник соціальних термінів» [3, с. 443–446]. Автори досліджень трактують поняття ментальність як спосіб мислення і манера поведінки людини, нації, як вияв колективної та індивідуальної свідомості, культури, сприйняття навколишнього світу. В українській гуманітаристиці аналізують етнокультурні особливості української ментальності, української народної культури. Дослідники української

ментальності акцентують увагу на хліборобській природі українців, їхньому хутірському способі життя, що позначився на ознаках характеру [4]. Український менталітет – емоційність, чутливість нації. Дослідження в гуманітаристиці з'ясували взаємозв'язок ментальності і культури [5]. Представники психолого-етичного осягнення ментальності роблять акцент на обґрунтуванні менталітету як системи соціально-психічних, моральних і поведінкових елементів: свідомих і підсвідомих, що продукують певний тип світосприймання та поведінки особи і спільноти, які впливають на всі сфери життєдіяльності. А. Фурман наголошує: «Ментальність – це соціальнопсихологічна самоорганізація представників певної культурної традиції, що характеризується єдністю їхніх установок, переживань, думок, почуттів і виявляється в тотожності світосприйняття і світобачення. Менталітет як сутнісна форма вияву ментальності – не стільки набутий результат людських відносин і поведінки, скільки очікування цього результату, що повинен статися на основі визначальних програм і доктрин розвитку різних сфер суспільного життя (ідеологія, політика, освіта тощо)» [6, с. 41–42]. Сучасні психологи характеризують окремих представників нації, спільноту в цілому, щоб визначити способи сприйняття й оцінювання представниками нації навколишнього світу, ставлення до природного й соціокультурного середовища. Йдеться також про духовні парадигми психології, про закладені в ментальності соціально-психологічні установки людини, способи сприйняття дійсності, манери відчувати, думати та чинити [7]. У сучасних умовах відродження України проблема ментальності набуває особливої актуальності, оскільки менталітет відіграє дедалі більшу роль в усіх сферах суспільного життя [8], виступає своєрідним регулятором соціокультурних, духовних, економічних, політичних та інших процесів [9]. Ментальні надбання українців, з одного боку, справляють потужний вплив на реформування нашого суспільства, на євроінтеграційні процеси.

Література

1. Збірник наукових праць Ярослав Калакура Ментальність як концепт гуманітаристики с. 373-285
2. Чорновол-Ткаченко Р. С. Теорія інтертекстуальності: цілі, завдання, методи / Р. С. Чорновол-Ткаченко // Вісн. Сумського НУ. – № 11. – 2006. – С. 82–87; Чаркіна Т. І. Методологічні підходи досліджень ментальності / Т. І. Чаркіна // Науковий вісник. Серія “Філософія”. – Харків: ХНПУ, 2015. – Вип.44. С.108–118.
3. Ментальність // Філософський словник соціальних термінів. Під заг. ред. В. П. Андрущенка. – К., Х.: “Р.И.Ф.”, 2005. – С. 443–446.
4. Кравченко А. Г. Особливості менталітету українського селянства / Мультиверсум. Філософський альманах: 36. наук, праць / Відп. ред. В. В. Лях. – Вип. 6. – К.: Укр. центр духов, культури, 1999. – С. 246–262.
5. Додонов Р. А. Этническая ментальность: Опыт социально-философского исследования / Р. А. Додонов. – Запорожье: РА “Тандем-У”, 1998. – 192 с.
6. Фурман А. В. Психокультура української ментальності. – 3-тє вид. – Тернопіль: НДІ МЕВО, 2014. – 132 с. С. 41–43.33. Гнатенко П. І. Український національний характер / П. І. Гнатенко. – К.:ДОК-К,1997. – 114 с.
7. Савчин М. В. Духовная парадигма психологии М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2013. – 252 с.
8. Вуськович Й. Правосвідомість та її вплив на менталітет українського народу / Й. Вуськович // Право України. – 1998. – № 6. – С. 108–111.